

HENRY OSMOND LOCK

KUTSAL TOPRAKLAR
ÜZERİNE OYNANAN OYUNLAR

DESTEK YAYINLARI: 1446

TARİHİ ANLATI: 10

HENRY OSMOND LOCK / KUTSAL TOPRAKLAR ÜZERİNE OYNANAN OYUNLAR

Orijinal Adı: With the British Army in the Holy Land

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun

Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül

İngilizceden çeviren: Dr. Mert Akcanbaş

Kapak Tasarım: İlknur Muştu

Sayfa Düzeni: Cansu Poroy

Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: 1. Baskı: Eylül 2011

2. Baskı: Mayıs 2021

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-625-441-230-1

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42

Faks: (0) 212 252 22 43

www.destekdukkani.com

info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

www.destekmedyagrubu.com

Destek Dukkan

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

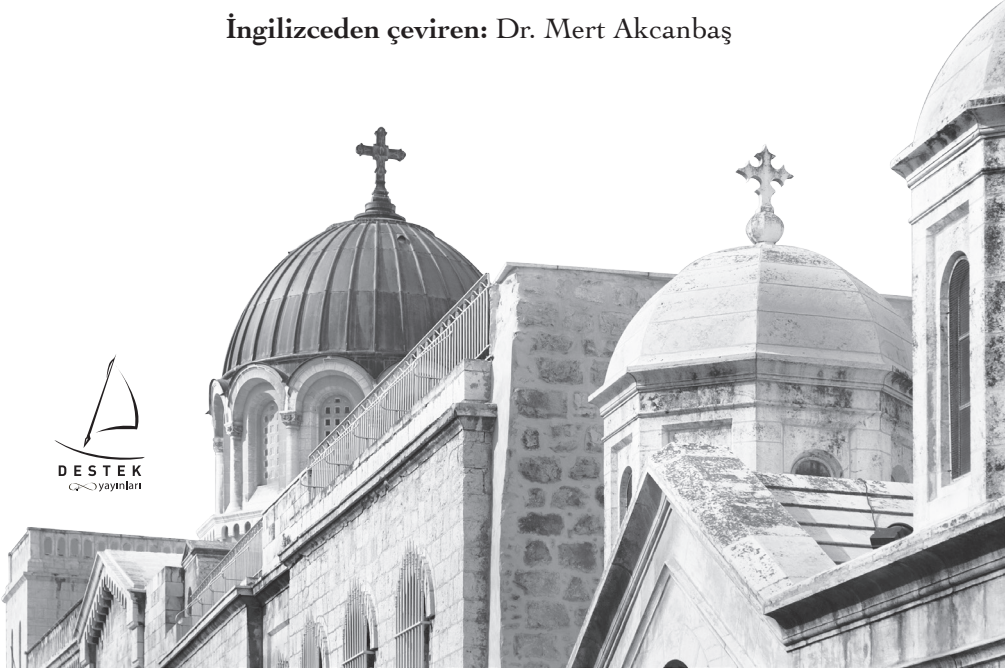
HENRY OSMOND LOCK

BİR İNGİLİZ SUBAYI BİNBAŞI HENRY OSMOND LOCK

KUTSAL
TOPRAKLAR
ÜZERİNE OYNANAN
OYUNLAR

İngilizceden çeviren: Dr. Mert Akcanbaş

Not:

Bu kitabı yazmaktaki amacım Filistin Seferi'ni bu harekâta katılanların deneyimlerinden yararlanarak özetlemektir.

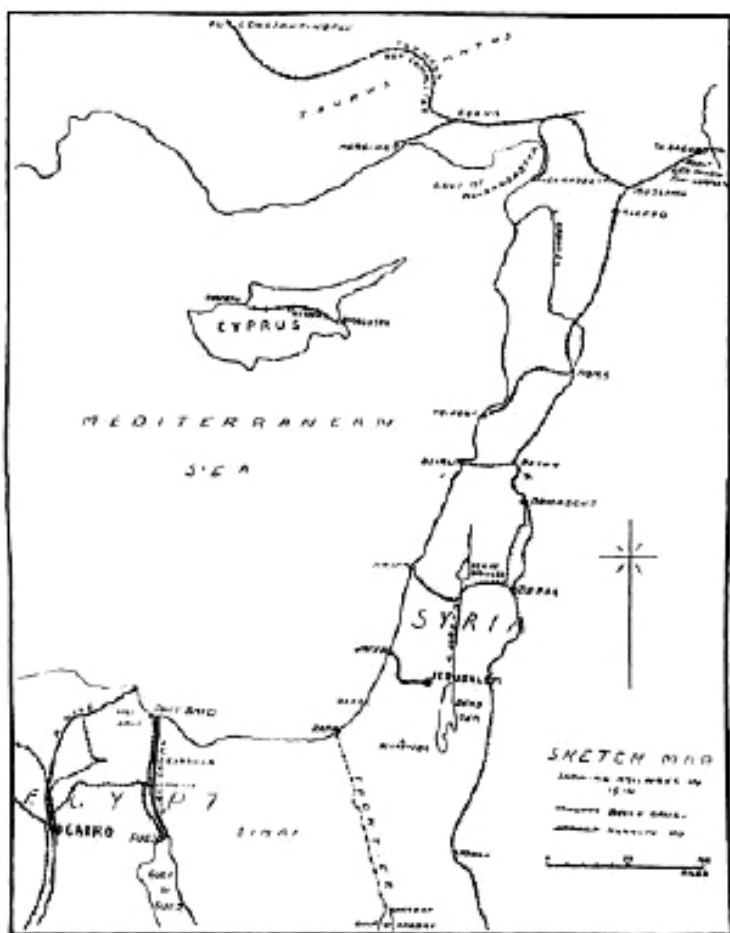
Bu kitabın müsveddeleri, seferin içindeki olaylar cereyan ettikten hemen sonra yazılmıştır. Bu nedenle kitap kabataslak yazılmış gibi gözüксе de umuyorum ki sıkıcı olmayacaktır.

Bu çalışmada resmi yazışmalar, yayınlar ve Mısır Sefer Kuvvetleri muhabiri Mr. W. T. Massey'in notları kullanılmıştır.

Henry Osmond Lock
Filistin Cephesi, 1918

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM: Mısır ve Süveyş Kanalı.....	9
II. BÖLÜM: Sina Çölü	17
III. BÖLÜM: Mezopotamya, Kafkaslar ve Hicaz Cepheleri...27	
IV. BÖLÜM: Filistin.....	33
V. BÖLÜM: Gazze	41
VI. BÖLÜM: Siper Savaşı.....	47
VII. BÖLÜM: Gazze ve Berşeba	55
VIII. BÖLÜM: Sıcak Takip	65
IX. BÖLÜM: Nebi Samwill	73
X. BÖLÜM: Kudüs.....	81
XI. BÖLÜM: Kutsal Şehir	87
XII. BÖLÜM: Dört Yol İstasyonu ve Lut.....	99
XIII. BÖLÜM: Ürdün.....	107
XIV. BÖLÜM: Ballut Vadisi.....	113
XV. BÖLÜM: Efrahim Dağları.....	121
XVI. BÖLÜM: Rafat.....	127
XVII. BÖLÜM: Zafer	133
XVIII. BÖLÜM: Sonuç.....	141

I. BÖLÜM

MISIR VE SÜVEYŞ KANALI

Kutsal topraklar, tarih boyunca pek çok savaşa ev sahipliği yapmıştır. Belçika'nın, Avrupada "Er Meydanı" oluşundan çok önceleri bile Filistin tüm dünyanın "Er Meydanı" rolünü üstlenmiştir. Asya ile Afrika'yı birbirine bağlayan bu güzergâhta Mısırlılar ile Asurlular, İsrailoğulları ile Kenan Ülkesi orduları, Yunanlılar ile Romalılar ve Eyyubi kuvvetleriyle Haçlılar arasında çok büyük savaşlar yaşanmıştır. Bu dar alanda savaşan komutanların isimleri en az Hz. İsa kadar önemlidir. Dolayısıyla Armagedon topraklarında geçen Filistin Seferi'ni hiç kimse göz ardı edemez.

1917-1918 Filistin Harekâtı'nın nedenlerini ve bu nedenleri ortaya çıkaran faktörleri anlamak için Mısır'ın o yıllardaki durumuna bakmalıyız. Bu ülke, yüzyıllardır Türk imparatorluğunun ayrılmaz bir parçası olarak kalmıştır; ancak Türk hükümlerinden uzaklaşmaktadır. Aslında Kavalalı Mehmet Ali Paşa, İXX. yüzyılın başında Türk hâkimiyetinden kurtulmuştur. Bu ülke, hâlâ Türkiye'ye bağlı gibi gözükse de bu zayıf bağ Hıdiv'in Babıâli'ye ödediği yıllık vergiden öteye gitmemektedir.

Özellikle 1869'da faaliyete geçen Süveyş Kanalı sonrası İngiliz ve Fransızların Mısır'daki maddi çıkarları önemli ölçüde artmıştır.

Gerçekten de Süveyş Kanalı, İngiltere için yaşamsal önem taşımaktadır. İngiltere, siyasetin bir cilvesi olarak iflas halindeki Mısır Hıdivi İsmail Paşa'nın, Süveyş Kanalı'ndaki tüm hisselerini satın alma durumunda kalmış ve kanal şirketinde milyonlarca sterlinlik yatırıma sahip olmuştur. Bundan daha önemlisi Süveyş Kanalı, İngiltere'den Hindistan'a en kısa rotayı sunan ana arter durumundadır. Bu nedenlerle İngiltere genel olarak Mısır'ın yönetimi, iç barışı ve ülkenin dış tehditlere karşı savunması gibi konulara müdahil olup özellikle de kanalın yabancı güçlerce işgaline karşı korunması konusuna çok önem vermektedir.

Maalesef Mısır'ın durumu hiç iç açıcı değildir. Ordu, güvenilmez haldedir ve üst düzey yöneticilerin anormal giderleri hazineyi iflasın eşiğine getirmiştir. 1882'de bu durum artık kriz halini almıştır. Arabi Paşa tarafından başlatılan ihtilal hareketi durumu ümitsiz hale getirmiştir. Bu ihtilale karşı İngiliz ve Fransa'nın ortak kara ve deniz harekâtlarına karar verilmişse de Fransız donanmasının son anda bu harekâttan çekilmesi İngiltere'nin elini serbest bırakmıştır. İngiliz donanması İskenderiye'yi topa tutmuş, kanal bölgesinde konuşlanan kara kuvvetleri İsmailiye'ye çıkarılmıştır. İngiliz kuvvetleri Arabi Paşa'yı Tel El Kebir'de yenmiş ve Mısır'ın yönetimi yeniden Hıdiv Tefvik Paşa'nın kontrolü altına sokulmuştur.

Ancak Hıdiv'in ordusu, ihtilalcilerle sadece İngiltere'nin yardımıyla başa çıkabilmiştir ve üstünlüğünü koruyabilmesi için hâlâ İngiltere'nin desteğine ihtiyacı vardır.

Bu noktadan itibaren isteyerek veya istemeyerek İngiltere kendini Mısır'ın sorumluluğunu üstlenmek durumunda

bulmuştur. Bu durum Mısır ve İngiliz güçlerinin Gordon komutasında (1885) ve Kitchener komutasında (1898) yapılan Sudan seferleriyle pekişmiştir. Fransızlarla olan görüş ayrılıkları sonucu Anglo-Frank anlaşması bozulmuş ve İngiltere Mısır'ın tek hâkimi haline gelmiştir.

1870'e kadar Mısır, Nil Nehri, vadisi ve deltasından oluşmaktadır. Bu verimli toprakların iki tarafı ise çöl ile çevrilidir. Kuzeyde Akdeniz, güneyde ise tropikal Sudan vardır. Dolayısıyla bu tarihe kadar Mısır korunması kolay bir bölgedir. Tropikal Sudan, güneyden gelebilecek saldırıları olanaksız kılmaktadır. Doğu ve batıdaki çöl bölgelerinden gelebilecek saldırılar ise ağır iklim koşulları ve susuzluk nedeni ile neredeyse imkânsızdır. Fakat 1870'te Süveyş Kanalı ile birlikte kıyılarda yerleşim ve tarım alanları artmaya başlamıştır. Süveyş Kanalı kenarlarındaki yeni yerleşim bölgeleri ve artan nüfus, bölgeye Nil Nehri'nden Tatlı Su Kanalı ile su getirilmesini zorunlu kılmıştır. Tatlı Su Kanalı ve su dağıtım ağı 1914 yılında Süveyş Kanalı'nın batı yakasında yaygın kullanıma ulaşmıştır. Bu bölgede ayrıca iletişim hizmetleri de iyidir. Ana demiryolu, İsmailiye'yi kanal merkezine, Kahire'ye ve İskenderiye'ye bağlarken tali hat İskenderiye'yi Port Said'e bağlamaktadır.

İlk bakışta benzer görülseler de Süveyş savunması ile Mısır savunması çok farklı şeylerdir. Filistin'den hareket edecek bir düşman ordusu Süveyş üzerinden Mısır'a geçmek isterse 160 km'lik bir çölle karşı karşıya gelecek, kanalı savunan birliklerle savaşmaya giriştiğinde ise merkezinden uzağa düştüğü için tatlı su ve iletişim problemleri yaşayacaktır. Diğer taraftan kanalı savunan birliklerin tatlı su problemleri yoktur, iletişim ağları iyidir ve ihtiyaçlarını sağlayacakları verimli topraklara sahiptirler.

Mısır ile Filistin arasındaki sınır, Akdeniz kıyısındaki Rafadan başlar ve kuzeydoğu Kızıldeniz'deki Akabe Körfezi'ne

uzanır. Bu sınır hattı çöl içinden geçer ve kanala 180 km uzaktadır. Bu hat, Mısır savunması için ideal olsa da sonraki olaylardan anlaşılacağı gibi Süveyş Kanalı savunması için yeterli değildir.

Ağustos 1914'te savaş başladığında Almanya, Avusturya-Macaristan bir tarafta; İngiltere, Fransa, Rusya ve Belçika diğer tarafta yer almışlardır. Mısır bölgesi İngiltere, Hindistan ve Avustralya'dan getirilen askerlerle korunmaktaydı. Büyük sayıda askerin nakli için kullanılan Süveyş Kanalı, Müttefikler için büyük önem taşımaktadır. Kasım 1914 başında Osmanlı İmparatorluğu, Almanya tarafından savaşa katılmıştır. Almanya'nın Türkleri savaşa sokmak için verdiği sözlerden biri Mısır'da Türk hâkimiyetini yeniden tesis etmektir. Türklerin savaşa girerek Mısır'ı işgal etme tehditleri, bu ülke ve kanal savunmasını çok acil ve önemli bir problem haline getirmiştir.

Bu bölgedeki ilk savunma stratejisi kanalı savunma hattı haline getirmek olmuştur. Kanalın kuzeydoğusundaki düşük rakımlı çöle su basılarak bataklık haline getirilmiş ve düşman geçişine engel olunmaya çaba sarf edilmiştir. Ayrıca kanala donanma sokularak devriye seferlerine başlanmıştır. Askerler batı tarafındaki siperlere yerleştirilmiş ve bu şekilde kanalın özellikle batı şeridindeki iletişim ağundan yararlanılmıştır. En önemlisi Türklerin doğuda kalan çölü geçemeyecekleri varsayılmıştır.

Bu arada Türkler de boş durmamaktadırlar. Almanların Mısır'ı almak için yeterli kaynak ve askeri desteği sağladıkları şüphe götürse bile Osmanlı üst yönetimi Mısır'ın yeniden fethine gerçekten inanmaktadır.

Bu operasyonda Almanya'nın amacı mümkün olduğunca yüksek sayıdaki İngiliz askerinin kanal bölgesine yığılarak Fransa Cephesi'ne İngiliz askeri katılım oranını düşürmektir. İkinci amaç ise Süveyş Kanalı'nı belli bir süre kullanılmaz hale

getirmektedir. Almanya'nın amaçları ne olursa olsun Türkler Mısır Seferi'ne inanmış ve Almanya'nın maşası olmayı kabul etmişlerdir. Suriye'de demiryolu inşaatına devam eden Türkler, Ocak 1915'te Auja, Kösemiye, El Ariş ve Khan Epnus'ta yeni garnizonlar kurmuşlardır. Kurak çölu geçmek her zaman ordular için büyük engel olmuştur. Çölde kışın suların biriktiği sarnıklar ve rezervuarlar bulunur. Ayrıca Türk askerleri beyaz askerlerin içemeyeceği suyu içebilecek yapıdadırlar. Dolayısıyla bu Türk askerleri çölde bulunan çamur havuzlarından hiçbir İngiliz askerinin içmeyeceği suyu içebileceklerdir.

Türklerin kanalı geçmek için çölu geçirdikleri salların içinde ayrıca su taşıdıkları sanılmaktadır. Türkler, her nasılsa su problemlerini çözmüşlerdi ve çölu büyük bir kuvvetle ve hızla geçmişlerdi.

3 Şubat 1915 tarihinde güneş doğarken önce Türkler yanlarında getirdikleri salları kanala indirmişler, sonra da asker dolu salları doğu kıyısından açtıkları ateş ile koruma altına almışlardır. Batı yakasındaki Hint askerlerinin açtığı ateş sonucu pek çok Türk salı batırılmış; ancak bunlardan iki tanesi kanalı geçmeyi başararak kıyıya çıkmışlardır. Bu sallardan karaya çıkan 25 Türk askeri kuvvetlerimize teslim olmuştur. Savaş bütün gün devam etmiş; ancak Türkler kanalı geçmeye çalışmamışlardır. İkinci gün kanalın doğu yakası kuvvetlerimizce taranmış ve pek çok Türk yakalanmıştır. Kanal Seferi Türklerin tam bir askeri güçle kararlı olarak yaptığı son saldırıdır. Türkler imkânsızı başararak Mısır'ı savunmaya çalışan birliklerimize ciddiye alınması gereken bir güç olduklarını göstermişlerdir.

Türklerin Mısır tehdidi Müttefiklerin Çanakkale'ye saldırması ile ertelenmiş; ancak hiçbir zaman ortadan kalkmamıştır.

1915 yılının ilk günlerinde İngilizler, Rus dostlarına yardım için Çanakkale Boğazı'nı geçmeye karar vermişlerdir.

İngiltere'nin boğazdaki stratejik başarısı, Rusya'dan silah ve mühimmat karşılığı buğday alımı; Balkan ülkelerinin Müttefiklerin yanında savaşa katılmaları ya da en azından tarafsız kalmaları; Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ve Asya toprakları arasındaki haberleşme ağının imha edilmesi ve Türklerin önce Avrupa, sonra da İstanbul dahil tüm Küçük Asya'dan kovulmalarını sağlayacaktır. İngiltere "En iyi savunma saldırıdır" prensibinden hareketle İstanbul'u alarak Mısır'ı korumaya çalışmaktadır.

Çanakkale Savaşları hakkında pek çok şey yazıldığından ve konunun bu kitapla alakası olmadığından olanları tekrar anlatmayı gerekli görmesem de Çanakkale Harekâtı'nı kısaca özetlemekte yarar görmekteyim. Şubat 1915'te Müttefik donanması, Çanakkale Boğazı girişindeki kaleleri topçu ateşi ile dövmeye başlamış ve kısa sürede buraları etkisiz hale getirmiştir. Mart ayı başında boğaza giren Müttefik donanması, 18 Mart tarihinde büyük bir deniz harekâtı başlatmıştır. Bu harekâta Müttefikler üç büyük savaş gemisi ve 2000'den fazla askerlerini kaybetmişlerdir. Bu yenilgi boğazın sadece donanma gücü ile geçilemeyeceğini göstermiştir. Mısır'da toplanan kara kuvvetlerimizin boğaza nakli için Mondros'ta ileri bir karakol kurulmuştur. 25 Nisan tarihinde Gelibolu'nun uzak bölgelerine çıkartma yapılsa da Müttefikler ancak dar kıyı kesiminde tutunabilmişlerdir. İngiltere'den bölgeye gelen takviye kara birlikleri ile 25 Nisan tarihinde Sulva Körfezi'ne büyük bir çıkartma yapılmıştır. Maalesef bu çıkartma harekâtı da diğerleri gibi başarısızlıkla sonuçlanarak kara kuvvetlerimizi kıyı şeridinde hapsedmiştir. Yaklaşan kış mevsimi ile birlikte birliklerimizin Gelibolu kıyılarında kalmaları imkânsızlaşmıştır. Müttefiklerin kara harekâtında hiçbir başarı sağlayamamaları üzerine geri çekilme kararı alınmıştır. Sulva Körfezi'ndekiler başta olmak üzere tüm birliklerimiz, 20 Aralık tarihine kadar

geri çekilmişlerdir. Çekilme harekâtımız dâhice planlanmış ve I. Dünya Savaşı tarihinde benzeri görülmemiştir.

Gelibolu'dan çekilen birliklerimiz Filistin'de tekrar Türklerle savaşıacaklardır. Bu birlikler 10, 52, 53, 54. tümenler, Anzak Taburu ve Yeomanry Kuvvetleri'dir. Aslında Çanakkale Harekâtı, Türklerin Mısır saldırılarını durdurması açısından büyük bir başarı sağlamıştır ancak diğer taraftan bu savaş sonrası Türklerin en etkili birlikleri Çanakkale'den Mezopotamya ve Mısır harekâtları için bölgeye nakledilmişlerdir.

Burada bir süre durarak savaşın ilk yılının sonunda Mısır'daki durumu değerlendirmek isterim. İlk olarak Türkler büyük bir güçle çölü geçerek çölün başarı ile geçilebileceğini bize ispat etmişlerdir. İlk kanal denemesini durum değerlendirmesi için yaptıklarını söyleyen Türkler özellikle Almanya'nın desteği ile kanalın kıyılarına çok büyük bir güçle gelebileceklerini göstermişlerdir.

İkinci olarak Süveyş Kanalı savunması ile Mısır savunmasının aynı olmadığı gerçeği ortaya çıkmıştır. Kanal her ne kadar Nil Havzası'nın korumasında önemli bir faktör olsa da kanalın batısındaki savunma hattı kanaldaki trafiği korumaktan âcizdir.

Üçüncü olarak kanal savunması için başka bir savunma hattı kurulması gerçeği gözler önüne serilmiştir. Biz batı kıyısında otururken Türkler küçük gruplar halinde kanalın doğu kıyılarına yaklaşmaktadırlar. Bu gruplar 1915 yılının yaz aylarında pek çok kez Süveyş Kanalı'na su mayını döşemişler ve kanaldaki trafiği ciddi şekilde felce uğratmışlardır. Yeni bir hattın kurulma gereği kabul edilse bile bu hattın nereden geçeceği tartışma konusu olmuştur. Savaş anında çölden geçen bir savunma hattı kurulsun bile bu hattın sürekliliğinin sağlanması, anlattığımız nedenlerden dolayı imkânsızdır. Seçeneklerimizi

elemek suretiyle yapılan çalışmada en iyi savunma hattının Süveyş Kanalı'nın ötesinde bulunan verimli Filistin topraklarında kurulabileceğine karar verilmiştir.

Son olarak en kötü savunma stratejisinin pasif savunma olduğu düşünüldüğünde Türklerin Mısır'a saldırılarına sadece savunmayla cevap verilemeyeceği ortadadır. Türk'ü kendi topraklarında yok etmeliydik ve bu nedenle Mısır savunmasını Filistin'e taşıdık.

II. BÖLÜM

SİNA ÇÖLÜ

Süveyş Kanalı'nı doğu yakasında daha ileri bir noktadaki bir savunma hattıyla müdafaa kararı uyarınca 1916 yılının ilk aylarında hummalı bir çalışma başlatılmıştı. Türkler artık küçük gruplar halinde gelerek kanala saldıramıyorlardı. Kanalın doğu kıyısı 5-6 km ötedeki siperlerle beraber dikenli tel örgülerle korunmaktaydı. Ancak bu, kolay bir iş değildi; çünkü ufak bir siper için bile saatlerce kazım işi gerekiyor; siperlerin içleri kum torbalarıyla güçlendiriliyor ve siper duvarlarının yıkılmamaları için kirişler yapılıyordu. Ayrıca siperlerin topçu ateşine dayanıklı hale getirilmeleri gerekiyordu.

Bunlar sürerken savunma hattını daha doğruya kaydırmak için yeni girişimler de yapılmaktaydı. Mısır ile Filistin'i birbirine bağlayacak demiryolu için Kantarâda çalışmalara başlanmıştı. Gazze'deki Siper Savaşları öncesi lojistik açıdan demiryolları büyük yarar sağlamıştı. Savunma hattına gıda, silah ve mühimmat nakliye vagonlarıyla yapılırken asker sevkiyatı açık vagonlarla, yaralı askerlerin cephe gerisine nakilleri ise hastane

vagonlarıyla yapılmıştı. Ayrıca iki yöne sürekli çalışan yataklı vagonlar mevcuttu. 1918 yılında Süveyş Kanalı üzerine ilk açılır köprü yapılarak Kahire-Kudüs arası kesintisiz tren hattı tamamlanmıştı. Bu demiryolunun geleceği çok parlaktı. Daha sonra Şam ve Halep'e bağlanarak İstanbul'a ulaşım sağlanabilecek, Bağdat'a bağlanılarak da Basra Körfezi'ne lojistik destek sağlanabilecekti. Aslında çöle az hazırlıkla inşa edilen bu demiryolu Asya, Avrupa ve Afrika'yı birleştiren tarihi ticaret yolunun yerini alıyordu ve kitabın ilerleyen bölümlerinde göreceğimiz gibi İngiltere'nin zaferinde büyük rol oynayacaktı.

Sina Çölü'ndeki susuzluk büyük problemdir. Daha önce işgal orduları bu çölü geçmiş olsalar da su her askeri seferde büyük problem yaratmıştır. Bizim kullandığımız yöntem, yani merkezden cepheye develerle su taşımak, binlerce yıldır kullanılan bir tekniktir. Türklerin kanalı geçmek için hazırladıkları sallar içinde su taşımaları ise akıllıca bir metottur. Demiryolu boyunca tankerlerle su taşımak hareket kabiliyetimizi artırmıştı. Ancak, asıl bilimsel gelişme Nil suyunun boru hattıyla çöle getirilmesi olmuştu.

Süveyş Kanalı'nın batı yakasına Tatlı Su Kanalı sayesinde yeterli su verilebiliyordu. Ancak su miktarı kadar suyun temizliği de önemliydi. Bu nedenle burada bir arıtma tesisi kurulmuştu. Nil sularında yaşayan bir parazit, Bilhaziosis veya askerlerce anıldığı şekliyle "Bill Harris" hastalığına neden olmaktaydı. Bu, insana uzun süre rahatsızlık veren bir hastalıktı ve sadece suyun içimiyle değil, elle teması halinde de vücuda girmektedir. Bu nedenle askerlerin arıtılmamış suya dokunmaları yasaklanmıştı. Temiz su sıkıntısı doğu yakasındaki askerlerin yeme, içme ve yıkanma için günde 5 litre suyla sınırlandırılmasını gündeme getirmişti. Kantara'da, önce su Tatlı Su Kanalı'ndan çekiliyor ve kimyasallarla karıştırılarak dinlenme tanklarından